

Kitap Tanıtımı/ Book Review: Tufan Buzpınar, Hilafet ve Saltanat - II. Abdülhamid Döneminde Halifelik ve Araplar

Alperen Demir*

Sultan Abdülhamit ve dönemi (1876-1909) birçok açıdan bilimsel araştırma ve tartışmalara konu olmaktadır. Bu noktada ilgili dönemin, konunun uzmanlarının çizdiği çerçeveler ve sundukları bilgiler etrafında tartışılması önem kazanmaktadır. Sultan II. Abdülhamit devrini ele alan çalışmaların büyük bir kısmının eksenini savaşlar, barışlar, antlaşmalar üzerinden devrin siyasi tarihi, Jön Türk hareketi etrafında gelişen politik tartışmalar ve padişahın merkezi yönetim anlayışı çerçevesinde gelişen idaresi teşkil etmektedir. Oysa Sultan II. Abdülhamit döneminde Arap Dünyası ve Ortadoğu, onun politikaları dolayısıyla dikkat çekici bir dönem geçirerek, İstanbul ile yoğun bir etkileşim içerisinde olmuştur. Prof. Dr. Tufan Buzpınar'ın *Hilafet ve Saltanat* isimli eseri, işte bu noktada literatüre anlamlı bir katkı sunarak, dönem ile alakalı çalışmalara yeni bakış açıları sunmaktadır.

Yazarın özgeçmişi, saha uzmanlığını ortaya koyduğu gibi bu çalışmanın böylesi bir birikime sahip bir kalemden çıkmasının önemini de ortaya koymaktadır.

Orta Doğu Araştırmaları alanında, uluslararası bilim platformlarında tanınmış bir akademisyen olan Tufan Buzpınar'ın İngilizce ve Türkçe birçok kitap bölümü ile ulusal ve uluslararası dergilerde çok sayıda makalelerinin yanı sıra ansiklopedi maddeleri bulunmaktadır.

Hilafet ve Saltanat isimli çalışmanın ana gövdesini, yazarın farklı zamanlarda dönem ile alakalı olarak yazdığı makaleler meydana getirmiş ve bu çalışmalar bir konu bütünlüğü dikkate alınarak kaleme alınmıştır. Bu çerçevede makalelerin farklı zamanlarda yazılmış olmasından dolayı bazı bilgiler tekrar'a düşmüş, ancak yazı bütünlüğünün bozulmaması adına, yayımlandıkları şekliyle bırakılmışlardır. Kitap, *II. Abdülhamit, İslam ve Araplar* başlıklı giriş bölümü, *Hilafet Tartışmaları, İstanbul'da Arap Eşrafı, Suriye ve Filistin* ana başlıklı dört bölümden ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Girişte

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, alperendemir1299@gmail.com.

yer alan “II. Abdülhamid, İslam ve Araplar” ile ikinci bölümde bulunan “Farklı ve Mümtaz Bir Şeyh: Ebülhüda Sayyadı” başlıklı yazı ilk defa kitapta yayımlanmakta olup, ayrıca üçüncü bölümde yer alan “1882-1883 İngiltere’nin Mısır’ı işgalinin Suriye Üzerine Etkisi” başlığını taşıyan makale de Türkçe olarak ilk defa okuyucu ile buluşmaktadır.

Osmanlı ve İngiliz arşiv kaynakları temelinde kaleme alınan eserin, II. Abdülhamid, İslam ve Araplar başlıklı giriş bölümünde, Sultan II. Abdülhamit’in neden Hilafet Siyasetini kullandığı ve bu sürecin nasıl geçtiği, bununla birlikte Sultan’ın Araplarla olan iletişimi hakkında bilgiler verilmektedir. *Hilafet Tartışmaları* ana başlığını taşıyan birinci bölüm, dört makale içermekte olup XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren, Osmanlı hilafeti ile ilgili tartışmalar üzerine yoğunlaşmış olmakla birlikte, Osmanlı Devleti’nde hilafet meselesinin tamamı üzerine tafsilatlı bir literatür değerlendirmesini içermektedir. *İstanbul’da Arap Eşrafı* ana başlığını taşıyan ikinci bölümde üç makale bulunmakta olup, Sultan Abdülhamit’in İstanbul’da kalmalarını sağladığı üç Arap eşrafı hakkında, Sultan ile olan ilişkileri ve dönemin İslam ve Arap siyasetindeki rolleri tartışılmaktadır. Çalışmanın *Suriye* ana başlığını taşıyan ve beş makalenin mevcut olduğu üçüncü bölümde, Cevdet Paşa’nın Arap dünyasıyla ilişkileri, Halep ve Suriye valilikleri, Doksan Üç Harbini takip eden yıllarda Biladü’ş- Şam’da ortaya çıkan Osmanlı aleyhtarı ilanlar, Cezayir’in Fransa tarafından işgalinin ardından Suriye’ye yerleşen Cezayirlielerin tabiiyeti meselesi ve Suriyelilerin meşrutiyet algılamaları incelenmektedir. *Filistin* ana başlığını taşıyan son bölümde ise üç makale bulunmakta olup, genel mahiyette Filistin ile ilgili olarak, Abdülhamit döneminde Filistin’e Yahudi göçü meselesi, XIX. yüzyılda bölgedeki İngiliz misyoner faaliyetleri ve Filistin meselesinin ortaya çıkışında İngiltere’nin rolü üzerine odaklanılmaktadır.

Tufan Buzpınar, çalışmanın tüm ilmi hassasiyetlerini göz önünde bulundurarak, özellikle eserin kaynakları konusunda oldukça başarılı bir örnek vermiştir. Yazar, kitapta yer alan makalelerin araştırma safhasında Osmanlı Arşivi, İSAM Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İBB Atatürk Kitaplığı, Süleymaniye Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, The University of Manchester Library, British Library,

National Archives (Public Record Office) ve India Office Library and Records, SOAS Library ve Şam'da bulunan Merkezü'l- Vesaiki't-Tarihiyye, Esed ve Zahiriye Kütüphaneleri ile İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanelerinden yararlanmıştır. Ayrıca yazar, Osmanlı-İngiliz arşiv kaynaklarının yanı sıra, dönemin yerli ve yabancı gazetelerinden ve birinci el kaynak konumunda bulunan en önemli müelliflerin eserlerinden de istifade etmiştir. Çalışmada makalelerde anlatılan konular, ilgili görseller kullanılarak zenginleştirilmiştir.

Hilafet ve Saltanat – II. Abdülhamid Döneminde Halifelik ve Araplar isimli çalışmanın fiziki tasarımı ise şöyledir: Kitap karton kapaklı olup, toplamda 480 sayfadan oluşmaktadır. Kitap kapağında kullanılan görseller ise beyaz zemin üzerinde Osmanlı arması ve Sultan II. Abdülhamit'e ait bir görseldir. Kapak tasarımı sade bir görünüm arz etmekle birlikte, kullanılan görseller eserin içeriğinden uzak, bağımsız bir görüntü arz etmemektedir.

Sonuç olarak Alfa Yayınları tarafından ilk baskısı 2016 yılında yapılan bu eser, uzun soluklu bir araştırma evresinin sonucu yoğun mesai sarf edilerek kaleme alınmış bir eserdir. Çalışma akademik bir içerik taşımakla birlikte, akıcı bir üslupla kaleme alınmıştır. Buzpınar'ın eseri, Sultan II. Abdülhamit dönemi ile ilgili çalışmaları yürüten araştırmacılara yeni bakış açıları sunacak ve mevcut literatüre katkılar sağlayacaktır. Alfa Yayınları tarafından okuyucu ile buluşturulan eser, kimi ulusal dağıtım ağına sahip olmak üzere çeşitli kitap mağazaları ve internet üzerindeki sanal kitap mağazalarından temin edilebilmektedir.